

ENSKILDA HÖGSKOLAN STOCKHOLM

Teologiska programmet

Bibelvetenskap

EXAMENSARBETE

Kandidatuppsats

VT 2022

Om du har tro och inte tvivlar

Läsning, exeges och livstolkning av

Mark 11:20-25

Författare: Monica Werner

Enskilda Högskolan
Stockholm

Handledare: Hanna Stenström
Enskilda Högskolan Stockholm

Tack

Tack till min handledare Hanna Stenström för stort engagemang, goda råd och många timmars diskussion med ett fint bemötande. Jag vill även tacka min man Mats för att du stöttat mig i mina studier. Med dig är jag bättre.

Abstract

In Mark 11:23-24 there is a statement from Jesus: *Truly I tell you, if you say to this mountain, 'Be taken up and thrown into the sea', and if you do not doubt in your heart, but believe that what you say will come to pass, it will be done for you. So I tell you, whatever you ask for in prayer, believe that you have received it, and it will be yours.*¹

Should these words be interpreted literally, or as a promise or a challenge? If the prayer remains unanswered, what does it do with man's faith or doubts, with his trust in the Bible or in Jesus? In this essay, I study examples of how people through the ages have thought about faith, prayer and answers to prayer, in relation to what is written in Mark 11:20-25. I have chosen three perspectives in the study of the chosen passage; historical-critical biblical scholarship, prosperity theology, and pentecostal theology. In short, it can be said that historical-critical biblical scholarship highlights the historical and literary perspective on how the text of Mark was read and interpreted at the time it was written. The Pentecostal perspective sees Mark 11:20-25 as an important biblical text, as it highlights God's omnipotence, while the prosperity theological perspective emphasizes the teachings around prayer, and the so-called "Faith's Equation", which they mean that Mark 11:20-25 outlines. This essay studies how differences in views on the Bible in the different traditions affect the interpretation of the chosen biblical text.

Sammanfattning

I Markus 11:23-24 finns ett uttalande från Jesus: *Sannerligen, om någon säger till berget här: Upp och kasta dig i havet! och inte tvivlar i sitt hjärta utan tror att det skall gå som han säger, då blir det så. Därför säger jag er: tro att ni skall få allt det ni ber om i er bön, då blir det så.* Ska man tolka dessa ord bokstavligt, eller som ett löfte eller en utmaning? Om bönesvaret uteblir, vad gör det med människans tro respektive tvivel, med hennes tillit till Bibeln eller till

¹ *Holy Bible: New Revised Standard Version with the Apocrypha.* Utg. av Division of Christian Education of the National Council of Churches of Christ in the United States of America. San Francisco: Harper Bibles, 1989.

Jesus? I denna uppsats studerar jag exempel på hur man genom tiderna tänkt kring tro, bön och bönesvar utifrån Mark 11:20-25. Jag har valt att studera bibelvetenskapliga, framgångsteologiska och pentekostala tolkningar av Mark 11:20-25. Kortfattat kan man säga att bibelvetenskapen lyfter fram det historiska och det litterära perspektivet kring hur Markustexten lästes och tolkades då det skrevs. Det pentekostala perspektivet ser Markus 11:20-25 som en viktig bibeltext då den lyfter fram Guds allmakt, medan det framgångsteologiska perspektivet poängterar den böneundervisning och den s.k. ”trons formel” som de menar att Mark 11:20-25 lyfter fram. I uppsatsen studeras hur skillnader i de olika traditionernas bibelsyn påverkar tolkningen av vald bibeltext.

Engelsk titel

If you have faith and do not doubt

Nyckelord

Tro; tvivel; framgångsteologi; bönesvar; helande; pentekostal; Mark 11:20-25; bön

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	7
1.1	Introduktion.....	7
1.2	Personlig utgångspunkt.....	7
1.3	Syfte	8
1.4	Frågeställning.....	8
1.5	Avgränsning och urval	9
1.6	Tidigare forskning.....	10
1.7	Disposition	11
1.8	Teori och metod	11
2	Bibelvetenskaplig tolkning.....	12
2.1	Text och översättning av Mark 11:20-25.....	12
2.2	Litterär kontext.....	15
2.3	Centrala teman i Mark 11.....	15
2.3.1	Templet.....	15
2.3.2	Fikonträdet.....	16
2.4	Bibelsyn i bibelvetenskaplig tradition.....	17
2.5	Tro, tvivel och bönesvar i bibelvetenskaplig tradition.....	18
3	Framgångsteologisk tolkning	20
3.1	Framgångsteologins historia	20

3.2	Kenneth E Hagin (1917-2003).....	21
3.3	Bibelsyn i framgångsteologisk tradition enligt Hagin	21
3.4	Tro, tvivel och bönesvar enligt Hagin.....	22
4	Pentekostal tolkning	23
4.1	Pentekostalismens historia	24
4.2	Lewi Pethrus (1884-1974)	25
4.3	Bibelsyn i pentekostal tradition.....	25
4.4	Tro, tvivel och bönesvar i pentekostal tradition.....	26
5	Analys och sammanfattning	28
5.1	Tolkning av Mark 11:20-25	29
5.2	Bibelsyn	30
5.3	Bön, tro, tvivel och bönesvar	33
	Litteraturförteckning	36

1 Inledning

1.1 Introduktion

I Mark 11 berättas att Jesus och hans lärjungar är i Jerusalem för att fira påsk och korsfästelsen är nära förestående. Hosiannaropen har ebbat ut, templet har rensats på månglare och det fruktlösa fikonsträdet har förbannats av Jesus så att det har vissnat. Detta leder till förundran hos lärjungarna vilket leder till att Jesus svarar:

Mark 11:22b-24: *Ni ska tro på Gud. Sannerligen, om någon säger till berget här: Upp och kasta dig i havet! och inte tvivlar i sitt hjärta utan tror att det ska gå som han säger, då blir det så. Därför säger jag er: tro att ni skall få allt det ni ber om i er bön, då blir det så.*²

Påståendet av Jesus i Mark 11:22-24 kan lyft ur sitt sammanhang uppfattas som en utmaning att följa en metod: om man ber om något med stor tro utan tvivel, så blir det bönesvar. Om du däremot ber och inte får det bönesvar du trott så starkt på, så uppstår en problematisk situation.

Denna uppsats vill ge exempel på hur dessa Jesus-ord har tolkats och gjorts livstolkande. Jesusord från evangelierna ofta har en särskild tyngd i kristna teologier och jag har valt att studera bibelvetenskapliga, framgångsteologiska och pentekostala tolkningar av Mark 11:20-25.

1.2 Personlig utgångspunkt

Jag verkar i en pentekostal kyrkotradition där undervisning och bruk av Andens nådegåvor lyfts fram som viktiga. Tron är grunden till frälsning men tron anses vidare vara en kraft i den kristnes liv som kan förändra livssituationer. Ett liv i stor tro, stark överlåtelse och förtröstan uppmuntras. Utifrån bibeltexter, liknande den jag valt att studera, har det förekommit undervisning där den personliga tron beskrivs som garant för att förändring av övernaturlig

² *Bibel 2000: Bibelkommissionens översättning*. Utg. av Svenska Bibelsällskapet. Stockholm: Verbum, 2001. Denna bibelöversättning använder jag i min uppsats om inget annat anges.

karaktär kan ske. Att studera pentekostal undervisning kring dessa texter är därför angeläget för mig.

Framgångsteologin (*Prosperity Gospel*) gör sig ibland påmind i karismatiska församlingar. Den globala spridningen av framgångsteologin har en tendens att växa starkt i de södra delarna av vårt jordklot, som Sydamerika och Afrika. Sverige är ett mångkulturellt land och då invandrade utlandsfödda ansluter sig till karismatiska församlingar och till Pingstkyrkor så bidrar de med sin teologiska förståelse och påverkar församlingskontexten. Det är därför intressant att studera tolkningar av texten i Mark 11:20-25 även ur ett framgångsteologiskt perspektiv.

Det finns också en själavårdande aspekt bakom val av ämne. Bibelutläggning där människan görs ansvarig för huruvida det blir bönesvar eller ej, sätter press på människan. Pressen kommer av att ditt mått av tro och tvivel är det som möjliggör eller sätter stopp för det efterlängtade skeendet. Då bönesvar uteblir väcks teologiska frågor av själavårdande karaktär.

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att exegetiskt undersöka Mark 11:20-25 samt ge exempel ur textens tolkningshistoria. Arbetet inleds med bibelvetenskaplig exeges, varefter framgångsteologisk och pentekostal tolkning presenteras. Uppsatsen avslutas med en kritisk analys där den bibelvetenskapliga exegesen jämförs med framgångsteologisk och pentekostal tolkning. Förhoppningsvis så breddar detta arbete förståelsen av hur texten uppfattats både i modern och historisk tid.

1.4 Frågeställning

Min övergripande fråga är:

- Hur tolkas Mark 11:20-25 bibelvetenskapligt och hur tolkas texten i framgångsteologisk och pentekostal tradition?

För att kunna besvara huvudfrågan ställer jag underfrågor:

- Hur påverkas läsningen av bibelsynen enligt de olika perspektiven?

- Vad säger texten i Mark 11:20-25 om bön, tro, tvivel och bönesvar enligt de exempel på tolkning som jag studerar?

1.5 Avgränsning och urval

För att kunna svara på frågan hur Mark 11:20-25 tolkats ur ett bibelvetenskapligt historiskt perspektiv använder jag mig av Markuskommentarer utgivna under 2000-talet. Kommentarsförfattarna har kyrklig tillhörighet med ekumenisk bredd och valda författare är Camille Focant,³ Lars Hartman,⁴ Sharyn Dowd,⁵ Mary Ann Beavis,⁶ Francis J Moloney,⁷ R T France,⁸ och Eugene M Boring.⁹

Den framgångsteologiska analysen begränsas till undervisning och litteratur av Kenneth E Hagin, en tidig företrädare för framgångsteologin. Jag har valt att studera och analysera Hagins böcker *The real faith*¹⁰ och *New thresholds of faith*,¹¹ samt undervisningen *Mountain moving faith*,¹² och *Five rules to a successful prayer life*.¹³

³ Camille Focant, *The Gospel According to Mark, A Commentary* (Eugene: Picknick Publications, 2012).

⁴ Lars Hartman, *Markusevangeliet 8:27-16:20*. KNT 2b (Stockholm: Verbum, 2013).

⁵ Sharyn Echols Dowd, *Reading Mark: A Literary and Theological Commentary on the Second Gospel* (Macon Georgia: Smyth & Helwys Publishing, Inc, 2000).

⁶ Mary Ann Beavis, *Mark Paideia* (Grand Rapids: Baker, 2011).

⁷ Francis J. Moloney, *The Gospel of Mark: A Commentary* (Grand Rapids: Baker, 2012).

⁸ R T France, *The Gospel of Mark: A commentary on the Greek text* (Grand Rapids: Carlise Eerdmans Paternoster, 2002).

⁹ Eugene M. Boring, *Mark: A Commentary* (New Testament Library. Louisville: Presbyterian, 2014).

¹⁰ Kenneth E. Hagin, *The real faith*, Second edition, eleventh printing (Tulsa: RHEMA Bible Church, Kenneth Hagin ministries Inc, 1985).

¹¹ Kenneth, E. Hagin, *New Thresholds of Faith*, Second edition, sixth printing (Tulsa: RHEMA Bible Church, Kenneth Hagin ministries Inc, 1985).

¹² Kenneth E. Hagin, *Mountain moving faith* (Tulsa: RHEMA Bible Church, Kenneth Hagin ministries Inc, 1993).

¹³ Kenneth E. Hagin, *Five rules to a successful prayer life* 1978, https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=2974165522843443, kl. 28:30, 33:04, Hämtad 14 april 2022.

Uppsatsen kommer behandla svensk och inte global pentekostal tolkning på valt ämne om tro, tvivel och bönesvar. Jag har valt att studera och analysera grundaren Lewi Pethrus' bok *Segrande bön*,¹⁴ predikosamlingen *Gud med oss*¹⁵ samt en videoinspelning från ett av Pethrus Bibelstudier.¹⁶

1.6 Tidigare forskning

För det framgångsteologiska perspektivet finns gedigen mängd uppsatser och rapporter som granskar och förtydligar det framgångsteologiska sättet att läsa Nya testamentet på.¹⁷ Jag har valt att göra ett urval genom att studera material av Kenneth Hagin, en föreläsare för den framgångsteologiska teologin.

För det pentekostala svenska perspektivet kan Pingstarkivet erbjuda mängder med historiskt material. Här finns digitala forskningsrapporter, tidskrifter och predikosamlingar att tillgå. Tidskriften ”Den Kristne”, med ledarartiklar av Lewi Pethrus har varit till nytta för ämnesstudiet av bön, tro och bönesvar. I övrigt har doktorsavhandlingen *Liv och över nog* av Ulrik Josefsson,¹⁸ forskningsrapporten *Vägsäl* av Jan-Åke Alvarsson och Nils-Eije Stävare,¹⁹ böckerna *Biskop Lewi Pethrus*²⁰ och *Lewis brev*²¹ av Joel Halldorf kommit väl till pass eftersom de innehåller gediget material om Lewi Pethrus och Pingströrelsens historia och teologi.

Det finns en ansevärd mängd forskning på Markusevangeliet inom bibelvetenskapen och det blir omöjligt att ta upp all relevant Markusforskning i uppsatsen. Att studera bibeltexter utifrån

¹⁴ Lewi Pethrus, *Segrande bön* (Örebro: Sjöbergs förlag, 1929, nyutgåva 2019).

¹⁵ Lewi Pethrus, *Gud med oss* (Stockholm: Förlaget Filadelfia, 1931).

¹⁶ Lewi Pethrus, *Bönen som verksamhetsmetod* 1959, <https://www.youtube.com/watch?v=oQpZ3DpO22c>, kl. 11:50, 12:25, 18:15, 20:55, 22.35, Hämtad 26 februari 2022.

¹⁷ Theology working group (red.). *A statement on the Prosperity Gospel- from the Africa Chapter*. 2010 <https://lausanne.org/content/a-statement-on-the-prosperity-gospel>. Hämtad 14 april 2022.

¹⁸ Ulrik Josefsson, *Liv och över nog* (Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag, 2005).

¹⁹ Jan-Åke Alvarsson & Nils-Eije Stävare (red.), *Vägval, Pingströrelsens kursändring under 1950-talet* (Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag, 2015).

²⁰ Joel Halldorf, *Biskop Lewi Pethrus* (Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag, 2017).

²¹ Joel Halldorf, *Lewis brev* (Örebro: Libris Förlag, 2007).

det receptionshistoriska perspektivet är vanligt idag men på grund av omfånget har jag valt att inte ta med det receptionshistoriska perspektivet i uppsatsen. Jag har däremot valt att koncentrera mig på kommentarer skrivna på 2000-talet, för att få ett aktuellt bibelvetenskapligt perspektiv.

1.7 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i fem kapitel där första kapitlet innehåller översiktlig presentation av uppsatsen.

I kapitlet två görs en bibelvetenskaplig analys av Mark 11:20-25 med hjälp av valda kommentarer. I detta kapitel önskar jag tydliggöra kommentarernas tolkningar av Markustexten för att på så sätt bredda förståelsen av textens betydelse i historisk och litterär kontext. Jag vill också belysa hur exegeterna arbetar med pastorala och teologiska frågor i ämnet tro, tvivel, bön och bönesvar.

I tredje kapitlet framläggs framgångsteologisk tolkning av ämnet ”bön, tro, tvivel och bönesvar”. Jag har valt att lägga det framgångsteologiska kapitlet innan det pentekostala kapitlet då jag tycker det kontrasterar bäst med övrigt material, även om det kronologisk skulle vara tvärt om.

I det fjärde kapitlet presenteras pentekostal tolkning av Mark 11:20-25.

I femte kapitlet görs en redovisning och jämförande analys av de olika tolkningarna.

1.8 Teori och metod

Exegetisk studie av Markustexten görs och jag ställer följande frågor till det insamlade materialet: Hur tolkas Mark 11:20-25 bibelvetenskapligt och hur tolkas texten i modern tid i framgångsteologisk samt pentekostal tradition? Hur tänker man kring begrepp som tro, tvivel och bönesvar i de ovan nämnda traditionerna?

Jag jämför vidare den framgångsteologiska och den pentekostala tolkningen med den bibelvetenskapliga exegesen. Hur förhåller sig de olika traditionerna till den historiska och litterära kontexten? Vilka likheter och skillnader kan man se i de olika traditionerna? Hur

påverkas tolkningen av bibelsynen? Finns det tolkning som tas för självklar i en tradition men som tolkas diametralt olika i en annan tolkningstradition?

Jag kommer till en början göra en deskriptiv studie där jag inte använder en specifik teori utan låta materialet vara utgångspunkt och vägledande. Därefter kommer jag låta de olika tolkningstraditionerna ställas mot och bredvid varandra i en kritisk diskussion.

2 Bibelvetenskaplig tolkning

Detta kapitel behandlar Mark 11:22-25 ur ett bibelvetenskapligt perspektiv.

2.1 Text och översättning av Mark 11:20-25

20Καὶ παραπορευόμενοι πρῶτ' εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. 21καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· ῥαββί, ἴδε ἡ συκὴ ἣν κατηράσω ἐξήρανται. 22καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· ἔχετε πίστιν θεοῦ. 23ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ· ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῆ ἔν τῃ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ. 24διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα προσεύχεσθε καὶ αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι ἐλάβετε, καὶ ἔσται ὑμῖν. 25Καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῆ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

20Nästa morgon när de kom förbi fikonsträdet såg de att det var förtorkat ända från roten. 21Petrus kom ihåg vad som hade hänt och sade till Jesus: "Rabbi, ser du, fikonsträdet som du förbannande har vissnat!" 22Jesus sade till dem: "Ni skall tro på Gud. 23Sannerligen, om någon säger till berget här: Upp och kasta dig i havet! och inte tvivlar i sitt hjärta utan tror att det skall gå som han säger, då blir det så. 24Därför säger jag er: tro att ni skall få allt det ni ber om i er bön, då blir det så. 25Och när ni ställer er och ber, skall ni förlåta dem som ni har något otalt med. Då skall också er fader i himlen förlåta er era överträdelser."

Det finns några textkritiska och språkliga problem som är intressanta för uppsatsens ämne.

11:22 ἔχετε πίστιν θεοῦ. De flesta exegeter menar att ἔχετε står i presens, imperativ, aktivum av verbet εχω.²² Ordet ἔχετε skulle även kunna tolkas som ett indikativ då stavningen av ἔχετε är likadan. Står det som indikativ blir det ett påstående; ”Ni har tro på Gud”. De flesta exegeter väljer dock att se denna mening som ett imperativ, en uppmaning ”ha tro”, då det är rimligast.²³ I denna läsning tolkas genitivet som ett objektivt genitiv, d.v.s. där Gud står som objekt för människans tro.

Då den grekiska meningen saknar preposition öppnar det upp för fler alternativa sätt att läsa genitivet. Camille Focant resonerar huruvida meningen ἔχετε πίστιν θεοῦ kan översättas *have the faith of God*. Människan uppmanas då att ha eller ta emot andlig gudagiven tro.²⁴ Då tolkas genitivet som ett subjektivt genitiv vilket öppnar för en teologisk tanke att tron tas emot i ett samspel mellan Gud och människa. Focant öppnar också upp för en annan möjlig tolkning; *have a divine faith*. Läst på detta sätt tolkas genitivet som ett kvalitativt genitiv, där människan uppmanas att ha likartad tro, eller trofasthet, som den Gud har.

B2000 utmanar till att ha tro på Gud som objekt; *Ni ska tro på Gud*. Den nya pilotöversättningen av Markus översätter *Ni ska ha tilltro till Gud*, vilket är ytterligare en tolkningsvariant även om båda översättningarna tolkar genitivet som ett objektivt genitiv. Pilotöversättningen fokuserar innehavet av den mänskliga känslan tilltro, en förtröstan på Gud eller till Guds agerande, medan B2000 uppmanar till att människan ska tro på Gud.²⁵ Det väcker frågan om tro och tilltro är likvärdiga och synonyma begrepp eller om de öppnar för olika teologisk innebörd. Ordet tro likställs ofta med ett försanthållande eller förvissning, medan synonym till ordet tilltro är förtröstan eller uttrycker att man litar på någon. Viss skillnad i svenskan blir det ifall man

²² Cleon, L Rogers JR & Cleon, L Rogers III. *The New Linguistic and Exegetical Key to the Greek New Testament* (Grand Rapids Michigan: Zondervan Publishing House, 1998), s. 93; Craig A Evans. *Mark 8:27-16:20*. Word Biblical Commentary 34 B (Nashville: Thomas Nelson Publishers, 2001), s.187.

²³ Hartman, *Markusevangeliet*, s. 416.

²⁴ Focant, *The Gospel According to Mark*, s. 458.

²⁵ Svenska bibelsällskapet (red). *Här börjar evangeliet, Bibelsällskapets pilotöversättning av Markusevangeliet, Filipperevangeliet, första Johannesbrevet* (Uppsala: Bibelsällskapets förlag, 2021), s. 60.

använder *tilltro* eftersom det snävar till användningen något. Diskussionen med olika genitiv påverkas också om πιστιν översätts med ordet tilltro.

11:24 Ordet ἐλάβετε har olika tempus i handskrifterna. Enligt flertalet av kommentarsförfattarna är det aoristformen som har det bästa yttre stödet, såsom i Codex Sinaiticus och Vaticanus.²⁶ Det är den svåraste och mest motiga läsarten och därför håller exempelvis Hartman den för trolig.²⁷ Översättningen av πιστεύετε ὅτι ἐλάβετε blir då ”Tro att ni har fått det”.

Metzger skriver att användningen av aoristtempus med perfektanvändning har profetiska anspråk. I bönen utmanas bedjaren att ha visshet i tron på att ett framtida bönesvar som de ännu inte sett, ska bli verklighet. Det kan ha tett sig för djärvt och att det därför ändrats till de förenklande tempusformerna presens eller futurum i andra handskrifter.²⁸ Av dessa använder flertalet handskrifter presensformen λαμβανετε, så gör exempelvis Codex Alexandrinus. Futurumformen λημψεσθε återfinns exempelvis i Codex Koridethi och liknar den futurumform som används i parallellstället i Matt 21:22.²⁹

Svenska översättningar har även de valt olika tempus. B2000 översätter: *Tro att ni skall få allt ni ber om i er bön, då blir det så* (futurum). Folkbibeln översätter: *Allt vad ni ber om och begär, tro att ni har fått det, så ska det bli ert* (perfekt).³⁰ Den nya pilotöversättningen av Markusevangeliet har valt att ändra till *Tro att ni har fått det och ni ska få det*.³¹

²⁶ Rogers & Rogers, *The New Linguistic and Exegetical Key to the Greek New Testament*, s. 93; R.T. France, *The Gospel of Mark*, s. 435; Boring, *Mark: A Commentary*, s. 22.

²⁷ Hartman, *Markusevangeliet*, s. 416.

²⁸ Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*. Second edition, (Oxford: At the Clarendon Press, 1968), s. 93.

²⁹ Hartman, *Markusevangeliet*, s. 416; Boring, *Mark: A Commentary*, s. 22.

³⁰ Svenska Folkbibeln, Utg. av Gilbrant, Thoralf (red.), Uppsala: Livets Ords Förlag, rev. 2015.

³¹ Svenska bibelsällskapet (red), *Här börjar evangeliet*, s. 60.

2.2 Litterär kontext

Mark 11:20-25 är en del av ett större narrativ där s.k. sandwichteknik används - händelserna varvas likt de olika lagren på en dubbelsmörgås. Berättelsen om fikonsträdet i Mark 11:12-14 och Mark 11:20-25 ramar in berättelsen om tempelrensningen i Mark 11:15-19. Att händelserna i kapitel 11 bör tolkas som en helhet och inte som isolerade företeelser menar Dowd, Beavis, Moloney, Hartman och Focant. Moloney ger i sin kommentar Mark 11:1-25 rubriken *The End of the Temple and Its Cult*, samt avsnittet 11:12-25 underrubriken *The end of temple worship*.³² Enligt Moloney handlar textsammanhanget om slutet av en era.

Även talet om bön, berg, tro och förlåtelse ska integreras i handlingen då det står i direkt anslutning till Petrus fråga om fikonsträdet.³³ Böneundervisningen i Mark 11:20-25 ställs alltså i ljuset av det som händer tidigare i kapitlet. Det är därför intressant att studera berättelserna om templet och det fruktlösa fikonsträdet, då de är viktiga och integrerade teman i narrativet.

2.3 Centrala teman i Mark 11

2.3.1 Templet

Templets funktion som offer- och böneplats är central i Mark 11.³⁴ På Jesu tid levde det judiska folket under Andra templets tid (516 f.Kr- 70 e.Kr) och templet var under påverkan av den romerske tetrarken Herodes den store och hans efterträdare. Att be på plats i templet ansågs vara särskilt effektivt och verkansfullt. Om man inte kunde be på plats skulle man be vänd mot templet enligt 1 Kung 8:14-61. Då Jesus rensar tempelplatsen från försäljning och växelbord citerar han från Jes 56:7. Templet ska vara ett bönens hus för alla folk och Jesus protesterar mot att de gjort det till ett rövarnäste. Markus 11:16 beskriver hur Jesus förhindrade att man bar

³² Moloney, *The Gospel of Mark*, s. 216, 221.

³³ Beavis, *Mark*, s. 165; Dowd, *Reading Mark*, s.117; Focant, *The Gospel According to Mark*, s. 454; Hartman, *Markusevangeliet*, s. 418.

³⁴ Beavis, *Mark*, s. 165; Boring, *Mark: A Commentary*, s. 318.

något över tempelplatsen, vilket ledde till att han tillfälligt stoppade förberedelserna för tempeltjänsten.³⁵

Den kritik mot templet som uttrycks när Jesus rensar templet är inte unik. Det pågick en diskussion om templets roll i judiska grupper vid vår tideräknings början. Esséerna, en judisk gruppering, kritiserade tempelkulten och deltog inte längre på plats i templet. Templet fanns, men ett avståndstagande existerade till viss mån.³⁶

Idag anser många kommentarsförfattare att Markusevangeliet är det tidigaste evangeliet och att det är möjligt att det skrevs i tiden runt templets fall (70 e.Kr) samt att det lästes i en tid då templet var raserat.³⁷ Hur den judiska bönetjänsten skulle utformas på bästa sätt under diasporan och då templet inte längre existerade, var med all säkerhet ett högaktuellt ämne för de tidiga läsarna. Berättelsen om Jesu tempelrensning och Jesu undervisning om börens funktion, bör ha mottagits med intresse vid tiden för Markusevangeliets tillkomst.³⁸

2.3.2 Fikonträdet

Jesus förbannar ett fruktlöst fikonsträd på väg in i Jerusalem och gör därmed ett ovanligt ”negativt” mirakel.³⁹ Fikonträdet vissnar och förbannelsen över fikonsträdet bör ses som en symbolhandling. Fikonträdet skulle kunna symbolisera Israel, men vanligare är att betrakta detta fruktlösa träd som en symbol för den bristfälliga tempeltjänsten.⁴⁰

Trädet vissnar ända ner till rötterna och denna radikala torka liknar bildspråket som används i Hosea 9:16. I Hosea existerar torkan på grund av folkets synder.⁴¹ Då Jesus förbannar fikonsträdet och det vissnar, visar detta på Guds kraft att göra det omöjliga möjligt, både att hela

³⁵ Dowd, *Reading Mark*, s. 120-121; Boring, *Mark: A Commentary*, s. 322; Beavis, *Mark*, s. 169; Moloney, *The Gospel of Mark*, s. 223-224.

³⁶ Dowd, *Reading Mark*, s. 121.

³⁷ Dowd, *Reading Mark*, s.1; Beavis, *Mark: A Commentary*, s. 4.

³⁸ Boring, *Mark: A Commentary*, s. 321; Beavis, *Mark*, s. 171.

³⁹ Boring, *Mark: A Commentary*, s. 318.

⁴⁰ Boring, *Mark: A Commentary*, s. 319; Dowd, *Reading Mark*, s. 117-119; France, *The Gospel of Mark*, s. 166; Hartman, *Markusevangeliet*, s. 427.

⁴¹Focant, *The Gospel According to Mark*, s. 457.

och förgöra.⁴² Jesu kraftfulla ord har fått trädet att vissna och i Mark 11: 21 fascinerar Petrus över det nedvissnade trädet.

En trolig spegling av texten hittar man i Mark 13:1-2 där Jesus och hans lärjungar talar om templet som byggnad.⁴³ Petrus fascination över trädet leder till Jesu undervisning om tro, tvivel, bönesvar och förlåtelse. Jesus undervisar i Mark 11:22-25 om Guds makt som kan manifesteras då människorna ber, precis som fikonsträdet vissnar därför att Jesus befäller det.⁴⁴ Guds allmakt fokuseras, vilket säkerligen föder tro, hopp och kraft för de som lyssnade till evangeliet.

Den böneundervisning som Jesus har i Mark 11:22-25 har som tidigare nämnts kopplingar till tidigare händelser i Markus 11. Templet som ett ”bönens hus” och det fruktlösa trädet dömdes ut av Jesus. Om nu det fruktlösa trädet är visset och tempeltjänsten utdömd, var ska då offer- och bönetsjänsten leva vidare med god frukt som resultat? Jo genom Jesu hus, i den kristna gemenskapen.⁴⁵ Jesus-orden i 11:20-25 kan ses som uppmaningar till det nya bönens hus.⁴⁶ I detta kapitel ser vi i berättelsen en svängning av fokus från bön på helig plats i templet, till bön i en helig gemenskap.⁴⁷

2.4 Bibelsyn i bibelvetenskaplig tradition

I detta kapitel har jag studerat bibelvetenskapliga kommentarer till Mark 11:20-25. En historisk-kritisk bibelsyn används där bibeltexten läses som ett historisk och litterärt dokument. Man söker förstå hur texten kom till och togs emot i sitt sammanhang, i den samtida kontexten. Den religiösa uppenbarelsen är inte i det studiet relevant för läsningen, men exegeter kan välja att utöver sin historiska och litterära analys också arbeta med frågor såsom textens betydelse

⁴² Dowd, *Reading Mark*, s. 117; Beavis, *Mark*, s. 170.

⁴³ Boring, *Mark: A Commentary*, s. 323.

⁴⁴ France, *The Gospel of Mark*, s. 447.

⁴⁵ Molonely, *The Gospel of Mark*, s. 227; France, *The Gospel of Mark*, s. 448; Hartman, *Markusevangeliet*, s. 427.

⁴⁶ Boring, *Mark: A Commentary*, s. 323.

⁴⁷ Dowd, *Reading Mark*, s. 118.

för kristna läsare idag. Trots den historisk kritiska synen förekommer det alltså att exegeter läser ur olika perspektiv även inom ramen för en kommentar.

2.5 Tro, tvivel och bönesvar i bibelvetenskaplig tradition

Vad säger då de bibelvetenskapliga kommentarerna om ämnet tro, tvivel och bönesvar. Jag redovisar här de olika exegeternas åsikter i ämnet.

Trons vikt poängteras i Markustexten. Det verkar självklart för kommentarsförfattarna att tron ska vara riktad mot en allsmäktig Gud och inget annat. Att tron skulle riktas mot det faktum att ett under i form av ett bönesvar ska ske, är inte uppe för diskussion i kommentarerna.

Tron på Guds existens är en sak, men i bönen finns också en stark tro på Guds kraft och mirakler.⁴⁸ Varför ska berg kastas i havet, och menade Jesus att det var tempelberget som med sin tempelkult skulle förflyttas till havet?⁴⁹ Troligare är att uttrycket beskriver något orubbligt som med Guds kraft ändå rubbas.⁵⁰ Dessa Jesusord kan ses som en hyperbol, en retorisk överdrift som används för att beskriva en sanning med en twist.⁵¹ Den kändaste hyperbolen av Jesus är då den rike ska in i himmelriket, likt en kamel som ska in genom ett nålsöga.⁵² Men inget är omöjligt för Gud, säger texten. Trots att tempeltjänsten är borta så kommer bönen att fortgå. Kraften hos Gud är konstant och därför kan bönen ske med frimodighet.

Jag har tidigare nämnt att olika översättningar använder olika tempus när de talar om hur tron ska komma till uttryck vid bön. Hartman poängterar att platsen för tron är människans hjärta, djupare in i personlighetens mitt, bakom känslor, funderingar och vilja.⁵³ Då blir följande diskussion om tempus kopplad till tron mindre relevant; Ska vi tro innan vi ser bönesvaret eller

⁴⁸ France, *The Gospel of Mark*, s. 448.

⁴⁹ Focant, *The Gospel According to Mark*, s. 458.

⁵⁰ Hartman, *Markusevangeliet*, s. 416; France, *The Gospel of Mark*, s. 449.

⁵¹ Thomas Kazen, *Etik och retorik i Jesustraditionen. Kognitiva och psyko-biologiska perspektiv*. Serien: Tro & Liv Bibel, Enskilda Högskolan Stockholm, 2021, s. 67.

⁵² France, *The Gospel of Mark*, s. 448; Molonely, *The Gospel of Mark*, s. 188.

⁵³ Hartman, *Markusevangeliet*, s. 429.

ska människan tro när de ber och därefter förvänta sig ett bönesvar. France menar dock att bönen ska uttalas som att bönesvaret redan har skett.⁵⁴ France refererar till Jes 65:24 och Matt 6:8 vilka belyser att bön ska uttalas som att bönesvaret redan skett eftersom Gud i sin allmakt vet vad vi ber om.

Jesu böneundervisningen är riktad till den kristna gemenskapen och inte till enskilda personer, eftersom uppmaningen står i plural. Att be tillsammans med andra troende pekar på att gudsförhållandet eller tron inte kan skiljas från förhållandet till medmänniskan menar Hartman.⁵⁵

Dowd och France resonerar om att texten inte uttryckligen säger att tvivel stoppar bönesvar, utan att Gud enligt Markus gudsbild agerar trots människans otro.⁵⁶ Då bönesvaret uteblir riskerar människan att skylla på bristande tro eller på tvivel, vilket är ett vanskligt resonemang. Guds vilja måste ske i bönen och bönesvaret måste harmoniera med Guds vilja. France ger oss Jesu bön i Getsemane (Mark 14:36) som ett exempel på ett tillfälle då bönesvaret inte skedde, inte ens för Jesus. Jesus behövde ta sig igenom lidandet på korset då det var Guds vilja.⁵⁷ Hartman resonerar om den diskrepans som uppkommer mellan den smärtsamma vardagserfarenheten som säger oss att vi inte får allt vi ber om, och texten ”tro att ni skall få allt det ni ber om i er bön, då blir det så” (Mark 11:24). Även om det rapporterades om under, tecken och extraordinära ting bland de första generationerna i Apostlagärningarna finns det exempel på uteblivna bönesvar redan på apostlarnas tid menar Hartman. Paulus skriver exempelvis att han tre gånger bett att bli fri från en plåga men fått beskedet att Guds nåd var nog för honom.⁵⁸

I direkt anslutning till undervisningen om bön i tro så följer utmaningen i Mark 11:25 om att förlåta sin nästa och många kommentarsförfattare menar att det finns ett samband mellan

⁵⁴ France, *The Gospel of Mark*, s. 450.

⁵⁵ Hartman, *Markusevangeliet*, s. 429.

⁵⁶ Dowd, *Reading Mark*, s. 125; France, *The Gospel of Mark*, s. 450.

⁵⁷ France, *The Gospel of Mark*, s. 448-450.

⁵⁸ Hartman, *Markusevangeliet*, s. 429.

förlåtelse och bönhörelse. Bön och syndaförlåtelse var tempeltjänstens primära funktioner.⁵⁹ Templens offerkult ledde till syndaförlåtelse men nu, tack vare Jesus, sker förlåtelsen i hjärtat. Förlåtelsen är mellanmänsklig likväl som mellan Gud och människa, och det är så det nya bönens hus fungerar. France ser en koppling till 1 Kor 13:2 där tron kopplad till att förflytta berg blir totalt värdelös om människan saknar kärlek.⁶⁰

3 Framgångsteologisk tolkning

Detta kapitel behandlar Mark 11:20-25 ur ett framgångsteologiskt perspektiv.

3.1 Framgångsteologins historia

Framgångsteologin eller *prosperity gospel* blev stor i USA under 1950-talet, och har därefter fått stor global spridning. Nationalencyklopedin beskriver denna lära som en ursprungligen amerikansk trosinriktning enligt vilken tron är en väg till framgång på livets alla områden.⁶¹ Framgångsteologisk teologi är svår att härleda till ett speciellt samfund, utan läran är spridd över samfundsgränserna. Kate Bowler skriver i sin bok att det inte går att placera den framgångsteologiska läran i den fundamentalistiska, pentekostala eller i den kristna högern i USA, utan att läran är mer generellt spridd.⁶² Läran förespråkas ofta av enskilda pastorer utan samfundstillhörighet, som genom olika media når ut till många med det attraktiva budskapet om Guds välsignelse i form av framgång. Kända tidiga förespråkare är Oral Roberts, E.W. Kenyon och Kenneth Hagin, och jag kommer i detta kapitel redovisa Hagins tankar om vald Markustext.

⁵⁹ Focant, *The Gospel According to Mark*, s. 457-458; Dowd, *Reading Mark*, s. 125; Boring, *Mark: A Commentary* s. 325.

⁶⁰ France, *The Gospel of Mark*, s. 324.

⁶¹ Nationalencyklopedin, framgångsteologi, <http://ne.se/framgångsteologi>, Hämtad 14 april 2022.

⁶² Kate Bowler, *Blessed- A History of the American Prosperity Gospel* (Oxford: University Press, 2013), s. 4.

3.2 Kenneth E Hagin (1917-2003)

Hagin föddes i Texas med en hjärtsjukdom, och det påverkade honom som ung så pass mycket att hans rörlighet begränsades. På hans församlings hemsida berättas det att Hagin 1934 läste Mark 11:23-24. Genom det ljus han fick över dessa bibelverser upplevde Hagin att han blev helad från sin sjukdom.⁶³ Hagins församling, Rhema Bible Church, drivs numera av hans son Kenneth Hagin Jr och församlingen är belägen i Tulsa, Oklahoma. Ulf Ekman deltog i sin ungdom på bibelstudier hos Kenneth Hagin innan han grundade församlingen Livets Ord i Uppsala på 1980-talet.⁶⁴

3.3 Bibelsyn i framgångsteologisk tradition enligt Hagin

Hagin menar att Bibeln är sanningen och att Guds ord har en överordnad funktion. Står det att Gud kan förflytta berg så är det alltid sant, även om bergen tolkas metaforiskt. Den troende ska sätta sin tilltro till Guds ord i första hand och bör ej ta hjälp av ”världen”. Världens makt styrs av Satan och att sätta sin tillit till honom öppnar för hans ingång som leder till bedrägeri och nederlag.⁶⁵ Bibeln är ett rättesnöre och det som sägs där är ett tilltal till vår tid, till dagens personer och moderna skeenden. Bibeln läses likt ett kontrakt mellan Gud och människor, och ett speciellt fokus får bibeltexter som behandlar Guds löften och människans gensvar. Trosrörelsen är en del av den karismatiskt kristna rörelsen och betonar den Helige Andes verk i tiden, i kombination med en evangelikal och bibeltrogen bibelsyn.⁶⁶

⁶³ Kenneth Hagin ministries, https://www.rhema.org/index.php?option=com_content&view=category&id=4, Hämtad 10 april 2022.

⁶⁴ Livets ord's historia, <https://www.livetsord.se/upsala/om-livets/historia/>, Hämtad 15 april 2022.

⁶⁵ Kenneth E. Hagin, *The real faith*, s. 18.

⁶⁶ Sveriges kristna råd, Trosrörelsen, <https://www.skr.org/medlemskyrkor/trosrorelsen/>, Hämtad 14 april 2022.

3.4 Tro, tvivel och bönesvar enligt Hagin

Undervisning och bibelutläggning utifrån Mark 11:22-25 är vanligt förekommande i denna kyrkliga tradition. Hagin anser att Mark 11:23 är den mest använda bibelversen om tron och han ser i den ”trons formel”, en tro som kan förflytta vilka berg som helst.⁶⁷ I sin bok *The real faith* anger Hagin Markus 11:24 som den klassiska versen om tro och bönesvar.⁶⁸

Hur fungerar då ”trons formel”? Hagin sätter inte in Mark 11:20-25 i dess litterära kontext och inte heller refererar han till de tidigare händelserna i Markus kapitel 11. Hagin går direkt på tolkningen av det som står skrivet. En kristen ska enligt Mark 11:23-24 ha tro på Guds ord och på att Gud vill svara på bön. Denna tro är så stark att bedjaren ska tro på miraklet oavsett vad de fysiska bevisen säger. Tron bor inuti bedjaren redan innan de yttre bevisen för bönesvaret blir synliga, menar Hagin. En del som har svårt med tron låter känslorna styra, känslan blir viktigare än den sanning som Guds ord förmedlar. Den som söker läkedom bör ge Guds ord första plats och lita mer på det, än på sina sjukdomssymptom. Kroppen kanske jobbar emot dig, men tro är att se det som inte syns.⁶⁹ Hagin menar vidare att varje person har ett mått av tro som Gud ger, och i Mark 11:22 uppmanar Jesus oss att ha tro på Gud. Det skulle också kunna översättas *Have the faith of God* eller *Have the God-kind of faith*, menar Hagin. Han menar att det är ett korrekt sätt att se på tro och att Jesus hade en sådan tro.⁷⁰ Enligt Hagins sätt att undervisa så ska genitivet i den grekiska meningen antingen vara ett subjektivt genitiv (*have the faith of God*) eller ett kvalitativt genitiv (*have the God-kind of faith*) men han inleder med att säga att tron ska riktas mot Gud (objektivt genitiv). Han bestämmer sig alltså inte för vilken genitivform han föredrar, utan lägger ut de olika alternativen i sin undervisning.

Hagin menar att tro är visshet och att en del kristna byter ut denna visshet mot att de hoppas. Enligt Mark 11:24 ska man inte hoppas, utan veta. Tror gör man i presensform, *tro och du får det du ber om*. Du ska inte ha tro för något som kommer inträffa i framtiden – för då blir det

⁶⁷ Hagin, *New Thresholds of Faith*, lektion 25.

⁶⁸ Kenneth E. Hagin, *The real faith*, s. 30.

⁶⁹ Hagin, *New Thresholds of Faith*, lektion 2; Hagin, *The Real Faith*, s. 13.

⁷⁰ Hagin, *Mountain moving faith*, s. 3-6.

mer som att du hoppas.⁷¹ Det finns en profetisk komponent i tron som Hagin menar är verksam i undret. Den troende ska i nuet leva i profetisk förvisning om att ett under i framtiden ska ske. Sådan är trons väsen. Diskussionen om tempusanvändningen i Mark 11:24 ställs här på sin spets då ”trons formel” påverkas av tempusvalet. Hela resonemanget bygger på att personen ber i tro för det som han vet ska bli ett bönesvar, redan innan han ser resultatet, och att det är detta som karaktäriserar tron.

Hagin menar att bedjaren enligt Mark 11:23 ska tala till berget, som är en symbol för något som står i vägen. Det kan vara sjukdom, familjeproblem eller finansiella kriser som står i vägen och därför ska bedjaren uttala sin bön högt över problemen, utan att tveka. Vårt mått av tro mäts i våra ord menar Hagin, och det är därför viktigt vad vi säger. Det gäller både på gott och på ont. Om någon frågar hur du känner ska du svara enligt Guds ord och inte utifrån det naturliga tillståndet. Upprepa att du är helad i kraft av Guds ord.⁷² Jesus talade till det fruktlösa trädet i Mark 11:14 och det blev som Jesus sa, så därför ska vi människor också handla på samma sätt.⁷³

Mark 11:25 talar om förlåtelsens vikt och Hagin undervisar även om detta. Se till att du håller dig fri och vaka över din avundsjuka, ditt hat och ditt begär. Ibland sker inte det helande som vi bett för, och i förbönen är det som att stöta i en hård vägg. Detta kan då bero på oförlåtelse, vilket öppnar dörren för Satan och förhindrar bönesvar, menar Hagin.⁷⁴

4 Pentekostal tolkning

Detta kapitel behandlar Mark 11:20-25 ur ett pentekostalt perspektiv.

⁷¹ Hagin, *The Real Faith*, s. 18.

⁷² Hagin, *The Real Faith*, s. 26.

⁷³ Hagin, *New Thresholds of Faith*, lektion 4, 20, 21, 25.

⁷⁴ Hagin, *Five rules to a successful prayer life* 1978, https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=2974165522843443, kl. 28:30, 33:04, Hämtad 14 april 2022.

4.1 Pentekostalismens historia

Det finns olika teorier om vad som föranledde pentekostalismens framväxt under tidigt 1900-tal. En del lyfter fram restorationistiska tankegångar som bidragande faktor, medan andra ser tydlig koppling till den redan existerande reformerta väckelsetraditionen och den metodistiska holinessrörelsen. Betoningen på Andens verkningar brukar ses som det gemensamma draget inom pentekostalismen, men spretigheten är stor och pentekostalismen har en tendens att framträda i olika lokala skepnader i olika delar av världen.⁷⁵ ”Pingstväckelsen” syftar på den internationella väckelserörelsen med andedop och tungotal som kännetecken, och denna väckelse påverkade kristenheten ur ett brett perspektiv. ”Pingströrelsen” syftar på de församlingar i Sverige som från år 1913 ställde sig bakom Filadelfiaförsamlingen i Stockholm och dess ledare Lewi Pethrus.⁷⁶

Under 1950-talet påverkades Pingströrelsen av olika väckelser som kom från USA; helande-, särlaregn- och förnyelseväckelsen. Framgångsteologisk undervisning började höras, där helandet presenterades som en direkt konsekvens av tro medan ett uteblivet bönesvar tolkades som ett uttryck för tvivel. Kopplingen mellan tro och helande var inget nytt i Pingströrelsen, men den direkta korrelationen dem emellan var en ny lära. I denna undervisning fanns även inslag där man menade att sjukdomar kunde vara orsakade av demoner.⁷⁷ Pethrus inbjöd och uppmuntrade förespråkare för dessa rörelser med argumentet ”Köp hela åkern för att få skatten”. Han menade att vinsten var större än förlusten, och trots att han inte köpte hela läran så uppskattade han att det drog folk och gav visst resultat. Han bjöd in William Freeman, en förespråkare för helandeväckelsen, till en konferens i Filadelfia och det fick medierna att skriva granskande artiklar i ämnet.⁷⁸

⁷⁵ Josefsson, *Liv och över nog*, s. 49-50.

⁷⁶ Halldorf, *Biskop Lewi Pethrus*, s. 12.

⁷⁷ Alvarsson & Stävare, *Vägval*, s. 71.

⁷⁸ Halldorf, *Lewis brev*, s. 205; Halldorf, *Biskop Lewi Pethrus*, s. 105-111.

4.2 Lewi Pethrus (1884-1974)

Lewi Pethrus föddes 1884 i ett frireligiöst hem. Pethrus fick sin teologiska utbildning på Betelseminariet i Stockholm och arbetade som pastor inom Baptiströrelsen. Genom influenser från T B Barratt i Oslo får han höra om andedopet och år 1907 blir Pethrus andedöpt. Han får tjänst i Stockholm som baptistpastor men 1913 utestängs Filadelfiaförsamlingen ur baptisternas stockholmsdistrikt p.g.a nattvardssynen. Församlingen blir nu samfundsfri och uppmuntrar andra baptistförsamlingar att gå ut i samma frihet, och in under Filadelfiaförsamlingens tak.⁷⁹ På detta sätt blev Filadelfiakyrkan, med Pethrus som föreståndare och språkrör, rörelsens mittpunkt. Pethrus var en entreprenör och han gav bland annat ut sångboken Segertoner, tidskrifter, dagstidningen DAGEN, startade folkhögskola och LP-stiftelsen. Efter att ha avslutat sin tjänst som Filadelfiaförsamlingens föreståndare 1958, fortsätter han ge ut böcker, undervisa och predika ända fram till sin död 1974, 90 år gammal.⁸⁰

4.3 Bibelsyn i pentekostal tradition

Jag väljer att först beskriva Pethrus bibelsyn för att sedan beskriva svensk modern pentekostal bibelsyn.

Distansen mellan textens tillkomst och tidigt 1900-tal ignoreras av Lewi Pethrus. Det Bibeln beskrev tillämpades direkt och ansågs vara Guds ofelbara ord, bokstavligen sant och författat med verbalinspiration av Gud själv.⁸¹ Att tolka Bibeln anpassad till ursprungskontexten blir då förkastligt.⁸² Pethrus går skarpt emot den vetenskapliga bedömningen av Bibeln då det är de frälsta som ska bedöma andliga ting menar han.⁸³ Den pentekostala bibelsynen betraktar Bibeln som en helhet, som ett sammanhållet tal från Gud, där skrift förklarar skrift. Pethrus lyfter fram

⁷⁹ Halldorf, *Biskop Lewi Pethrus*, s. 36.

⁸⁰ Halldorf, *Lewis brev*, s. 333-336; Halldorf, *Biskop Lewi Pethrus*, s. 16-37.

⁸¹ Alvarsson & Stävare, *Vägval*, s. 102-103.

⁸² Josefsson, *Liv och över nog*, s. 185.

⁸³ Pethrus, *Gud med oss*, s. 274, 295.

att han tror att hela Bibeln är sann och att han är i gott sällskap då den bibelsynen även delas av Jesus själv, menar han.⁸⁴

I praktiken är vissa delar av Bibeln mer normativa än andra enligt dagens pentekostala praktik, även om man framhåller att hela Bibeln är Guds ord. Det finns därmed en viss motsättning mellan bibelsyn och bibelbruk, menar Josefsson.⁸⁵ Josefsson sammanfattar pentekostal bibelsyn med tre ord. Transhistorisk – livet här och nu sammankopplas med beskrivningen i Bibeln. Restorationistisk – Bibelns texter är eftersträvansvärda ideal. Biblicism – Bibeln uppfattas som slutgiltig norm för lära och liv. Läsning av Bibeln sker med hjälp av den helige Andes ledning vilket kan leda till att läsaren får ”nytt ljus” över skriften. Det nya som framträder i texten kan vara till uppbyggelse för den enskilde men samtidigt uppmanas läsaren att pröva undervisning utifrån den kristna församlingens välbeprövade tolkningar.⁸⁶ Personlig läsning av Bibeln uppmuntras, men vanligt är att en församling erbjuder bibelskola antingen i stor grupp eller i mindre hemgrupper. Dessa bibelstudier kan ledas av en utbildad teolog, men lekmannaskapet är utbrett.

4.4 Tro, tvivel och bönesvar i pentekostal tradition

Bibeltexten Mark 11:22-25 har inte en framträdande roll i Pethrus undervisning och faktum är att undervisning om helande förekom sparsamt i Pingströrelsen under första halvan av 1900-talet. Det var däremot vanligt att det gavs vittnesbörd om personliga helanden, och den gudomliga helbrägdagörelsen var en huvudpraktik, men det var inte en central lära som det undervisades om.⁸⁷ Då Pethrus undervisning utifrån Mark 11:20-25 inte kunnat gå att hitta i materialet så är även det ett observandum. Den vers om under och mirakler som Pethrus ofta citerar hämtar han från Jak 5:15; *Trons bön ska bota den sjuke*. Pethrus såg alltså ett samband mellan tron och bönesvaret. För att få en bred bild av tidig pentekostal mirakellära har jag ändå

⁸⁴ Pethrus, *Gud med oss*, s. 455.

⁸⁵ Josefsson, *Liv och över nog*, s. 188-190.

⁸⁶ Pingst teologiska nätverk (red.). *Trons hemlighet - vägledning i den kristna trons grunder, Bibelsyn och Bibelbruk* (Avesta: Libris förlag, 2005), s. 37-41.

⁸⁷ Alvarsson & Stävare, *Vägval*, s. 101.

valt att nedan redovisa Pethrus undervisning om bön, bibelsvar, tro och förlåtelse, trots att den inte explicit kopplas till vald Markustext.

Bönen lyfts fram som otroligt betydelsefull i Guds rike, själva kärnan i det andliga livet, menar Pethrus.⁸⁸ På Nyhemskonferensen 1959 håller Pethrus ett bibelstudium med rubriken *Bönen som verksamhetsmetod*. Han talar där om vikten av att ha ”trons bön”, ett uttryck han hämtar från Jak 5:15. Pethrus uppmanar åhörarna att tro på stora ting, att lita på Jesus, att faktiskt be ”Herre föröka vår tro”. Att Gud skulle ge tro på något, eller mer tro för något, är en tanke som förmedlas. Det subjektiva genitivet som följer på imperativet i Mark 11:22, ”Ha tro som Gud ger”, öppnar för en sådan tolkning som Pethrus uppmanar till.

Det är på honom, Jesus, vi ska tro, ekar Pethrus röst och det är Jesu tillgångar som står till vårt förfogande för stora ting.⁸⁹ 1929 gav Lewi Pethrus ut boken *Segrande bön* där han undervisar om bödens rikedom. Han menar att bön leder till välsignelse och kraft, andliga segrar, nådegåvor och att Gud påverkas av människans böner. Bönen gör även människan mer utåtriktad då bönen öppnar upp för att drabbas av nöd för andra och för världens frälsning.⁹⁰ Även tvivlet trängs undan genom bön, resonerar Pethrus.⁹¹ Det talas om uthållig framgångsrik bön för Guds rike, men mindre om ögonblickliga resultat och mirakler även om under och tecken lyfts fram som ett resultat av trons bön.⁹²

Pethrus resonerar även om uteblivna bönesvar. Då har vi antingen börjat förlita oss på oss själva⁹³ eller så har oförlåtelse och synder fördunklat oss, skriver Pethrus.⁹⁴

⁸⁸ Pethrus, *Gud med oss*, s. 413.

⁸⁹ Lewi Pethrus, *Bönen som verksamhetsmetod* 1959, <https://www.youtube.com/watch?v=oQpZ3DpO22c>, kl. 11:50, 12:25, 18:15, 20:55, 22:35, Hämtad 26 februari 2022.

⁹⁰ Pethrus, *Segrande bön*, s. 24, 34, 38, 48.

⁹¹ Pethrus, *Segrande bön*, s. 41.

⁹² Pethrus, *Segrande bön*, s. 60; Pethrus, *Gud med oss*, s. 421.

⁹³ Pethrus, *Gud med oss*, s. 453.

⁹⁴ Lewi Pethrus, *Ett rikare trosliv, I: Den Kristne*.10.13 (1956). Pingstarkivet, s. 273.

Jag väljer här att även ta med två pentekostala källor om bön från 2000-talet. Owe Lindeskär, Filadelfiakyrkans föreståndare 1990-1997 skriver i en bok utgiven 2019 att bönen öppnar för det gränsöverskridande. Han menar att tvivel och otro hindrar bönesvar, men att äkta och levande tro spränger gränser för det naturliga, för skeenden och för det oväntade. Han tänker sig att trons bön är den som berör Faderns hjärta och att tro handlar om att lita på Gud. Han lyfter fram att goda relationer i familj och liv öppnar för förlåtelse och därmed för bönhörelse, och som underlag hänvisas till Mark 11:25.⁹⁵

Christan Molk är aktiv pastor i Pingströrelsen och han problematiserar Mark 11:20-25. Molk menar att det är skillnad att ”tro på tro” eller att ”tro på Gud”. Vi ska inte ha tro på bönesvaret, utan ha tro på Gud. Det framkommer inte huruvida Molk använder sig av grundtexten då han gör sina antaganden, men Mols tolkning överensstämmer med en tolkning av ἔχετε πίστιν θεοῦ i Mark 11:22, som ett objektivet genitiv. Molk ser vidare att tron har profetiska anspråk eftersom vi ska tro innan vi ser resultatet. Mols tolkning överensstämmer med Mark 11:24 uttryckt som aorist, d.v.s. ”Tro att ni har fått det”. Molk menar att det är så berättelsen om fikonsträdet i Mark 11 är uppbyggd. Jesus förbannar trädet i tro på att visnandet ska ske, men att det inte är förrän nästa dag som undret blir synligt. Molk betonar att bönesvaret endast kan ske om det överensstämmer med Guds ord och med Guds vilja. Man får också räkna med att bönesvaret kan dröja, menar Molk. Han refererar till Dan 10:13 som exempel på fördröjt bönesvar, och låter därmed skrift förklara skrift.⁹⁶

5 Analys och sammanfattning

Här jämför och redovisar jag de slutsatser som framkommit, en forskningsfråga åt gången.

⁹⁵ Owe Lindeskär, *Bön som når till Faderns hjärta* (Falun: Semnos förlag, 2019), s. 191, 193.

⁹⁶ Christian Molk, *Lär av fikonsträdet*, 2011, <https://www.christianmolk.se/2011/08/markus-1120-25---lar-av-fikontradet/>, Hämtad 10 april 2022.

5.1 Tolkning av Mark 11:20-25

Hur tolkas Mark 11:20-25 bibelvetenskapligt och hur tolkas texten i framgångsteologisk och pentekostal tradition?

Vid läsning av Mark 11:20-25 ger de olika läsningarna skilda tolkningsperspektiv. Den bibelvetenskapliga läsningen förordar en bred läsning av hela evangeliet. Man ser även en koppling av böneundervisningen i Mark 11:20-25 litterärt och teologiskt till de tidigare händelserna i kapitel 11; tempelrensningen och fikonsträdets förbannelse, då man menar att Markusförfattaren använt sig av s.k. sandwichteknik. Läst på detta sätt kan man se en relation mellan böneundervisningen i Mark 11:20-25 och de övriga narrativen i ”sandwichen”. Jesu böneundervisning kontrasteras mot templets funktion som ett bönens hus, men även mot det fruktlösa fikonsträdet. Mark 11:20-25 blir en utmaning av Jesus till den kristna gemenskapen av troende att fungera som ett nytt fruktrikt bönens hus. Några kommentarsförfattare poängterar att böneundervisningen i Mark 11:20-25 inte är riktad till enskilda utan till en grupp, eftersom pluralformen används. Bönen i den kollektiva gemenskapen lyfts fram. Texten beskriver ett ”bönens hus” där tron möjliggör samspel både med varandra i bön och förlåtelse, och med Gud.

I den framgångsteologiska läsningen är perspektivet mer koncentrerat till specifika verser i Mark 11:20-25. Läsningen görs även med direkt koppling till modern tid och med hänvisning till den troendes egen bönepraktik. Hagin ser i dessa verser en trons formel, en modell som om den bedes på rätt sätt leder till bönesvar och framgång. Hagins undervisning betonar att det finns ett löfte om bönesvar i Mark 11:23-24. Löftet utlovar övernaturliga ting, framgång för Guds rike och framgång för personen som ber. Välsignelsen från Gud ger glädje, rikedom och hälsa, eftersom Guds goda vilja är framgång för den som tror. I denna bönemodell blir det viktigt att tala ut sin bön i tro precis som Jesus talar till fikonsträdet då han förbannar det. Tvivel och oförlåtelse hindrar bönesvar att ske, därför är det viktigt att tro att det du ber om ska ske redan innan det skett, samt se till att du förlåter din nästa. Hagin fokuserar på trons, men också tankens och förväntans roll i bönen.

Pentekostal läsning av Mark 11:20-25 är även den koncentrerad till att handla om tro och bönesvar i nutid. Nutida pentekostala företrädare som Lindeskär och Molk lyfter fram att bönen måste överensstämma med Guds vilja för att ske, bönesvaret är inte obetingat. Att dessa verser läst ur ett pentekostalt perspektiv skulle vara likt en formel för bönesvar, som i

framgångsteologin, har jag inte funnit, däremot lyfter Pethrus fram trons bön som en modell som öppnar för bönesvar. I mina studier har jag inte kunnat hitta undervisning av Pethrus där han specifikt undervisar utifrån Mark 11:20-25, men man kan ändå få en allmän bild av Pethrus' tankar kring tro, bön och bönesvar genom hans böcker, artiklar och predikningar. Pethrus undervisar om bönens stora betydelse som han menar får Guds rike att breda ut sig och Guds vilja att ske. Han predikar gärna om Guds allmakt att förändra hopplösa situationer. Pethrus fokuserar ofta på bönesvar som leder till att nya kommer till tro eller talar om att bönen har en förmåga att öppna bedjarens hjärta så att den fylls av nöd för andra. Bönen ger därmed framgång för Guds rike men inte nödvändigtvis för bedjaren själv. Även Pethrus talar om att oförlåtelse och bristande tro på Guds allmakt kan hindra bönesvaret.

Sammanfattningsvis kan man alltså säga att alla de tre läsningarna är samstämmiga i att Mark 11:20-25 som text beskriver bönens och förlåtelsens betydelse, samt Guds allmakt. Framgångsteologins löfte om bönesvar när man ber med stor tro och med rätt inställning, skiljer dock ut sig från övriga läsningar. De bibelvetenskapliga kommentarerna lyfter upp att texten talar om Guds allmakt, men gör inte kopplingen till under och tecken på samma sätt som både den pentekostala och framgångsteologiska tolkningen gör.

5.2 Bibelsyn

Hur påverkas läsningen av bibelsynen enligt de olika perspektiven?

Den bibelvetenskapliga bibelsynen utmanar till läsning på flera olika plan. Grundtexten, dispositionen av hela bibelboken, dess genre samt bibelboks författarens övergripande syfte är viktiga aspekter att ta hänsyn till vid tolkning av ett textutdrag. I tolkningsarbetet studeras variationer i hur handskrifterna återger narrativet, då det ger infallsvinklar på samtids texttolkning. Mark 11:20-25 sätts på så sätt in i sitt sammanhang och tolkarens uppgift blir att utröna hur texten togs emot i samtida kontext och av dess mottagare. Den bibelvetenskapliga bibelsynen förordar alltså en historisk läsning av texten, och den läsningen behöver inte ta hänsyn till huruvida Gud existerar eller ej. Det hindrar dock inte kommentarsförfattarna att också göra en livstolkning av texten i modern tid, eller framlägga vad texten förmedlar om Gud eller Guds rike.

Framgångsteologisk och pentekostal bibelsyn liknar varandra. Josefsson lyfter fram att den pentekostala bibelsynen är transhistorisk, dvs att livet här och nu sammankopplas med beskrivningen i Bibeln. Vidare att läsningen är restorationistisk i det att det som texten beskriver ses som eftersträvansvärda ideal. Josefsson lyfter även fram att bibelsynen grundar sig på biblicism, där texten lyfts fram som slutgiltig norm för lära och liv.⁹⁷ Den framgångsteologiska läsningen samstämmer med den pentekostala läsningen på dessa nämnda punkter. Bibelläsningen görs alltså ofta direkt livstolkande, till skillnad från den bibelvetenskapliga läsningen som har sitt första fokus på det historiska. Läsning där direkt implementering uppmuntras får stora konsekvenser eftersom texten mottas på ett relativt oredigerat sätt, även om Josefsson lyfter fram att vissa delar av Bibelns böcker är mer normgivande och därmed mer direktimplementerande än andra. I framgångsteologisk samt pentekostal bibelsyn så lyfter man fram den helige Andes nödvändiga hjälp att göra texten livstolkande. Bibeln anses vara ett levande och aktuellt Gudsord, och bibelordet har potens att föda liv, ge tro och andlig mat för dagen. Det är stora anspråk på en text. Synen på bibeltexten, huruvida Gud ligger bakom varje bokstav och formulering eller ej, påverkar läsningen. Tror man att Bibelns texter har bärighet i nuet i sin oredigerade form, blir läsningen annorlunda mot om man tänker sig att bibeltexten först och främst var riktad till samtiden för vartill den skrevs. Tänker man sig att bibeltexten är ett direkt Gudstilltal, ett allenarådande opåverkat Gudsord till varje tidsålder, så blir det mindre relevant att göra en historisk kontextuell tolkning.

Trots samsyn i bibelsyn hos den framgångsteologiska och den pentekostala traditionen, finns det skillnad gällande tolkning och applicering av Mark 11:20-25. För att tydliggöra dessa skillnader refererar jag till en skrivelse författad av en teologisk arbetsgrupp kopplad till Lausannedeklarationen, som Pingströrelsen relaterar till. Arbetsgruppen ger sin syn på hur den framgångsteologiska tolkningen skiljer sig från klassisk evangelikal tolkning.⁹⁸ De skriver att en framgångsteologisk läsning sätter felaktigt fokus på mänsklig framgång i stället för på framgång för Guds rike. Arbetsgruppen betonar vikten av en bredare läsning av Bibeln så att

⁹⁷ Josefsson, *Liv och över nog*, s. 188-190.

⁹⁸ Theology working group (red.), *A statement on the Prosperity Gospel- from the Africa Chapter*, 2010. <https://lausanne.org/content/a-statement-on-the-prosperity-gospel>, Hämtad 14 april 2022.

inte verser plockas ur sitt textsammanhang och förstoras utan hänsyn till textens kontext och vidare mening. De ser i den framgångsteologiska analysen av bibelordet en tendens att väcka den utsatte människans längtan efter rikedom, ära och framgång med falska förespeglingar som inte överensstämmer med vare sig klassisk kristen tro eller med den verklighet vi människor lever i. Trots att bibelsynen samstämmer i väsentliga delar i den pentekostala och framgångsteologiska traditionen, kan det alltså ändå leda till olika livstolkning av Mark 11:20-25.

Den bibelvetenskapliga traditionen tolkar ogärna ett bibelställe med ett annat utan låter de olika genrererna och bibelböckerna stå som egna enheter. Då däremot en skrift explicit refererar eller anspelar på annan äldre bibeltext, lyfts detta fram i de bibelvetenskapliga kommentarerna. Den pentekostala och den framgångsteologiska traditionen låter däremot gärna skrift tolka skrift, även då en direkt koppling inte finns uttalad i texten. I dessa traditioner ser man Bibeln som ett övergripande löpande Gudstilltal även om Gudsordet är förmedlat genom olika tider, genrer och författare. Man framhåller att det är bra att ett bibelställe ställs eller fördjupas mot ett annat och att det fungerar utomordentligt väl att läsa de olika texterna bredvid varandra, med hela Bibeln som tolkningsram och förklaringsmodell. Man brukar referera till en Psaltarvers, att summan av Guds ord, d.v.s. hela Bibeln, är sanning.⁹⁹

I mina studier har jag observerat att det finns åsiktsskillnad i traditionerna gällande vem som bör tolka Bibeln. I den bibelvetenskapliga traditionen uppmuntras studier som ger kunskap om de bibliska texterna i deras historiska kontext. I pentekostal samt framgångsteologisk tradition uppmuntras däremot lekmannaskapet. Pethrus menade på sin tid att det enbart är de troende som bör studera ordet, och att de som inte har en levande tro på Gud inte bör tolka Bibeln. Pethrus ansåg att högskoleutbildning, och vetenskapligt förhållningssätt där man inte ser Guds existens som självklar utgångspunkt för tolkningen, är förkastlig. Perspektivet grumlas om inte bibeltolkaren tror på Gud och inte är ledd av den helige Ande, eftersom det är Guds inspiration som ligger bakom texten även om en människa författat den, menar

⁹⁹ Psaltaren 119:160

Pethrus.¹⁰⁰ I svensk pentekostal tradition har det skett en svängning i synen på teologisk utbildning som man numera förordar.

5.3 Bön, tro, tvivel och bönesvar

Vad säger texten i Mark 11:20-25 om bön, tro, tvivel och bönesvar enligt bibelvetenskaplig, framgångsteologisk och pentekostal tolkning?

Jag har i mina studier av Mark 11:20-25 funnit att de olika traditionerna jag undersökt kommit till skilda teologiska ståndpunkter gällande innehållet i Mark 11.

Enligt kommentarsförfattarna från den bibelvetenskapliga traditionen görs i Mark 11:20-25 en förskjutning från templets roll som ett bödens hus, till bödens funktion bland dem som tror på Jesus. Den breda läsningen där sandwichtekniken lyfts fram är den bibelvetenskapliga traditionen ensam om att betona, i jämförelse med framgångsteologisk och pentekostal tradition. Böneundervisningen i Mark 11:20-25 ses av de flesta kommentarsförfattare som ett tal tänkt att uppmuntra de troende att lita på Guds allmakt. Guds makt och människans gensvar i stor tro och bön, är det bärande elementet i textavsnittet. Templet som nämns i Mark 11, skulle vara ett bödens hus, en funktion där offer och försonande förlåtelse fungerade. Jesus klagar på templet i narrativet, och utmanar därefter sina lärjungar i Mark 11:20-25 att leva och be så att tempelfunktionerna - bön och förlåtelse - fungerar. Att leva i förlåtelse och bön hör till trons liv, till ”bödens hus” och de är viktiga funktioner för en fungerande och fruktrik gemenskap och det är på detta som böneundervisningen i Mark 11:20-25 fokuserar. Kommentarsförfattare från den bibelvetenskapliga traditionen varnar för bokstavlig tolkning av Mark 11:20-25. De framhåller att hyperbolen om berg som kan flyttas visar på Guds allmakt, och att övertolkning av människans förmåga att påverka verkligheten genom bön kräver nyansering. Att ”bödens hus” nu finns i den kristna gemenskapen var troligtvis en stor uppmuntran för dem som då kom i kontakt med Markus 11:20-25 och det bör rimligen innebära att de troendes gemenskap även idag kan uppmuntras av detta.

¹⁰⁰ Pethrus, *Gud med oss*, s. 274, 295.

Då jag inte kunnat hitta någon referens till när Lewi Pethrus ger direkt undervisning utifrån Mark 11:20-25 så är detta ett observandum i sig. Pethrus talar om trons bön som kan hela den sjuke, men gör inte någon lära kring dessa specifika Markusverser. Pethrus talar om trons vikt men poängterar flera gånger för sina åhörare att det är på Jesus de ska tro. Detta överensstämmer också med röster inom dagens pingströrelse som poängterar att det är på Gud vi ska tro, och inte ha ”tro på tron”, eller på att ett under ska ske. Pethrus förhåller sig ödmjuk till det faktum hur Gud väljer att besvara människans böner, även om han lyfter fram att det han kallar för ”segrande böner” kan öppna för Guds vilja att ske. Men utgången ligger i Guds hand att bestämma över, resonerar Pethrus.¹⁰¹ Framgångsteologin ger svar på dessa frågor utifrån det Hagin ser som trons formel, och menar att den troendes bön i tro kan flytta berg, leda till bönesvar och till framgång på alla livets områden, och att det i tron finns en profetisk dimension.

Tempusfrågan, kring när tron ska komma till uttryck vid bönen, är omdiskuterad. Redan de grekiska handskrifterna skiljer sig åt i tempusanvändningen i Mark 11:24. Ska vi tolka Mark 11:24 som att det är viktigt för bönhörelse ifall den troende ber med profetisk tro på att bönesvaret redan skett, eller om bönen uttrycks i presens eller om bönen i tro riktas framåt på det bönesvar som man önskar ska ske? De bibelvetenskapliga kommentarsförfattare jag studerat kommer till olika slutsatser kring hur tempusvalet skall formuleras i Mark 11:24, men de gör det ingen stor sak av detta. De lyfter snarare fram bönens generella betydelse och Guds allmakt. Både Hagin och Mölk anser att bönen ska bes i tro på att bönesvaret har skett även om det inte är tydligt än.

Hartman ger en bild där han placerar tron djupare i en människa än tankar, ord och känslor. Tron finns enligt Hartman mer på ett andligt plan och inte på ett själsligt. Framgångsteologen Hagin undervisar om den profetiska tron som möjliggör bönesvar, men att tron måste komma till uttryck på ett själsligt plan. Hagin undervisar att människans tanke, känsla, uttalade ord möjliggör för uppfyllda bönesvar enligt den trons formel som han menar finns konstruerad i Mark 11:20-25. Pethrus å sin sida lyfter fram vikten av uthållighet i bönen och att bönen behöver ske i ett samarbete med Anden som hjälper oss i vår tro.

¹⁰¹ Pethrus, *Gud med oss*, s. 419- 420

Trons riktning har varit intressant i mitt studium. Ska tron riktas på Guds allmakt eller ska den troende uppmanas till att rikta sin tro på att undret ska ske? Hagin är farligt nära att måla upp att det är på bönesvaret människan ska tro. Kan människan därmed styra Guds allmakt genom att be rätt, i stor tro, utan tvivel eller oförlåtelse? Är Guds vilja godtycklig och hur påverkas Guds vilja och chansen till bönesvar av människans böner? Pethrus tänker sig att den som ber mycket påverkas av Guds vilja, och att det i sin tur påverkar bönen så att den som lever i bön ber om det som ligger på Guds hjärta. Både de bibelvetenskapliga kommentarerna och Molk lyfter fram att Guds vilja måste ske i bönen för att Gud i sin allmakt ska agera. Hagin talar om trons formel, och ger människan stort ansvar att be på rätt sätt för att möjliggöra bönesvar och välsignelse.

Det finns konsensus i de olika traditionerna att förlåtelse öppnar för bönhörelse och för att Guds vilja kan ske. Några av de bibelvetenskapliga kommentarerna lyfter fram tanken att templets funktion som ett bödens hus, där syndaförlåtelse och bön var viktiga, nu behöver fungera i de troendes gemenskap, i den nya bödens hus. Att tro och förlåtelse öppnar för bönesvar, medan tvivel och konflikt hindrar bönesvar, kan i praktiken leda till kris för den som inte får bönesvar eftersom man kan bli osäker på sig själv. Det finns en själavårdande aspekt att ta hänsyn till då bönesvar uteblir, och detta faktum lyfter flera bibelvetenskapliga kommentarer fram. Tolkar man dessutom Mark 11:20-25 som ett löfte om bönesvar, kan man hamna i funderingar kring om Gud då brutit sitt löfte då bönesvar uteblir, och tilliten till Gud kan ta skada. I Getsemane trädgård bad Jesus att få slippa lidandet, men han bad samtidigt att Guds vilja skulle ske.

Min personliga syn är att Mark 11:20-25 inte bör ses som ett ovillkorligt löfte om att man alltid få det man ber om. Undervisning där människans egen prestation framhålls som viktig för bönesvar är betungande och missvisande. Vid svår sorg kan situationen bli ännu tyngre om man dessutom oroas över ifall man själv kunnat påverka utgången, exempelvis genom trosvissa böner eller om man underlåtit att förlåta någon. Vi kan inte alltid styra över liv och död, även om läkarvetenskapen går framåt. Däremot uppmuntrar Mark 11:20-25 "bödens hus" att be till allsmäktig Gud som förmår att göra det omöjliga möjligt och förflytta berg.

Litteraturförteckning

Novum Testamentum Graece, Utg. av Eberhard Nestle & Kurt Aland. 28 rev. uppl. Stuttgart: Deutsche Bibelstiftung, 2012.

Bibel 2000: Bibelkommissionens översättning. Utg. av Svenska Bibelsällskapet, Stockholm: Verbum, 2001.

Holy Bible: New Revised Standard Version with the Apocrypha. Utg. av Division of Christian Education of the National Council of Churches of Christ in the United States of America. San Francisco: Harper Bibles, 1989.

Svenska bibelsällskapet (red). Här börjar evangeliet, Bibelsällskapets pilotöversättning av Markusevangeliet, Filippobrevet, första Johannesbrevet. Uppsala: Bibelsällskapets förlag, 2021.

Svenska Folkbibeln. Utg. av Gilbrant, Thoralf (red.). Uppsala: Livets Ords Förlag, rev. 2015.

Alvarsson, Jan-Åke & Stävare, Nils-Eije (red.). *Vägval, Pingströrelsens kursändring under 1950-talet*. Skellefteå: Atros & Norma Bokförlag, 2015.

Beavis, Mary Ann. *Mark*. Paideia: Commentaries on the New Testament. Grand Rapids: Baker, 2011.

Boring, Eugene M. *Mark: A Commentary*. The New Testament Library. Edition: First edition. Louisville: Westminster John Knox Press, 2014

Bowler, Kate. *Blessed - A History of the American Prosperity Gospel*. Oxford: University Press, 2013.

Cleon, L Rogers JR. & Cleon, L Rogers III. *The New Linguistic and Exegetical Key to the Greek New Testament*. Grand Rapids Michigan: Zondervan Publishing House, 1998.

Dowd, Sharyn Echols. *Reading Mark: A Literary and Theological Commentary on the Second Gospel*. Macon Georgia: Smyth & Helwys Publishing, 2000.

- Evans, Craig A. *Mark 8:27-16:20*. Word Biblical Commentary 34 B. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 2001.
- Focant, Camille. *The Gospel According to Mark, A Commentary*. Eugene: Picknick Publications, 2012.
- France, R. T. *The Gospel of Mark: A commentary on the Greek text*. Grand Rapids: Carlise Eerdmans Paternoster, 2002.
- Hagin, Kenneth E. *The real faith*. Second edition, eleventh printing. Tulsa: RHEMA Bible Church, Kenneth Hagin ministries Inc, 1985.
- Hagin, Kenneth E. *New Thresholds of Faith*. Second edition, sixth printing. Tulsa: RHEMA Bible Church, Kenneth Hagin ministries Inc, 1985.
- Hagin, Kenneth E. *Mountain moving faith*. Tulsa: RHEMA Bible Church, Kenneth Hagin ministries Inc, 1993.
- Hagin, Kenneth E. *Five Rules to a successful Prayer Life*. 1978.
https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=2974165522843443
Hämtad 14 april 2022.
- Halldorf, Joel. *Biskop Lewi Pethrus*. Skellefteå: Atros & Norma Bokförlag, 2017.
- Halldorf, Joel. *Lewis brev*. Örebro: Libris Förlag, 2007.
- Hartman, Lars. *Markusevangeliet 8:27-16:20*. KNT 2b. Stockholm: Verbum, 2013.
- Josefsson, Ulrik. *Liv och över nog*. Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag, 2005.
- Kazen, Thomas. *Etik och retorik i Jesustraditionen. Kognitiva och psyko-biologiska perspektiv*. Serien: Tro & Liv Bibel. Stockholm: Enskilda Högskolan, 2021.
- Lindeskär, Owe. *Bön som når till Faderns hjärta*. Falun: Semnos förlag, 2019.
- Metzger, Bruce M. *A Textual Commentary on the Greek New Testament*. Second edition. Oxford: At the Clarendon Press, 1968.

Moloney, Francis J. *The Gospel of Mark: A Commentary*. Grand Rapids: Baker, 2012.

Mölk, Christian. *Lär av fikonsträdet*. 2011. <http://christianmolk.se>. Hämtad 10 april 2022.

Pethrus, Lewi. *Segrande bön*. Nyutgåva 1929. Örebro: Sjöbergs förlag, 2019.

Pethrus, Lewi. *Gud med oss*. Stockholm: Förlaget Filadelfia, 1931.

Pethrus, Lewi. *Bönen som verksamhetsmetod*. 1959.

<https://www.youtube.com/watch?v=oQpZ3DpO22c>. Hämtad 26 februari 2022.

Pethrus, Lewi. Ett rikare trosliv, I: *Den Kristne*. 10.13 (1956). Pingstarkivet, s. 273.

Theology working group (red.). *A statement on the Prosperity Gospel- from the Africa*

Chapter. 2010. <https://lausanne.org/content/a-statement-on-the-prosperity-gospel>. Hämtad 14 april 2022.